

สภาพทั่วไปของจังหวัด

ความเป็นมา

จังหวัดจันทบุรีเริ่มมีการตั้งเมืองครั้งแรกที่บริเวณหน้าเขาสระบาป ชนพื้นเมืองกลุ่มแรกที่เรียกว่า “ชาวชอง” เข้ามาตั้งรกรากในราวพุทธศตวรรษที่ 18 ซึ่งปัจจุบันผู้ที่สืบเชื้อสายชาวชองดั้งเดิมส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่บ้านคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ ในปี พ.ศ. 2200 จึงได้ย้ายมาสร้างเมืองใหม่ที่บ้านลุ่ม ซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำจันทบุรี หลังจากที่ถูกกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า จันทบุรีเป็นเมืองที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเมื่อครั้งยังเป็นพระยาวชิรปราการได้นำกำลังพลตีฝ่าวงล้อมพม่าออกมาทางทิศตะวันออก และยึดเมืองจันทบุรีไว้เป็นเวลา 5 เดือน เพื่อเป็นแหล่งสะสมเสบียงอาหารและลิ้มรส ก่อนนำกำลังพลกลับไปกอบกู้กรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ. 2310

ต่อมา พ.ศ. 2436 ฝรั่งเศสได้เข้ามายึดครองเมืองจันทบุรีไว้จนถึง 11 ปี จนไทยต้องยอมยกดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้กับฝรั่งเศสเพื่อแลกเมืองจันทบุรีกลับคืนมา จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2476 ได้มีการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินขึ้นใหม่ เมืองจันทบุรีจึงมีฐานะเป็นจังหวัดจนถึงปัจจุบัน

1. ลักษณะทางกายภาพ

ที่ตั้ง จังหวัดจันทบุรีตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 239 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 6,338 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,961,250 ไร่

อาณาเขต ด้านทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และสระแก้ว ด้านทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดตราดและอ่าวไทย ด้านทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดตราดและประเทศกัมพูชา และด้านทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดระยองและอ่าวไทย มีแนวเขตติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชาประมาณ 86 กิโลเมตร และมีแนวชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 87 กิโลเมตร

สภาพภูมิประเทศ แบ่งออกเป็น

- **ป่าไม้ ภูเขา และเนินสูง** เป็นลักษณะของภูมิประเทศทางด้านเหนือและตะวันออกของจันทบุรี ได้แก่ เขตอำเภอแก่งหางแมว อำเภอท่าใหม่ อำเภอมะขาม อำเภอสอยดาว อำเภอโป่งน้ำร้อน และตอนบนของอำเภอขลุง บริเวณดังกล่าวเป็นเขตป่าสงวน เขตอุทยานแห่งชาติ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และพื้นที่การเกษตรปลูกสวนผลไม้ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และพืชไร่ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง เป็นต้น

- **ที่ราบลุ่มภูเขา** อยู่ทางตอนกลางของจังหวัด ได้แก่ พื้นที่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอเขาคิชฌกูฏ ตอนบนของอำเภอท่าใหม่ อำเภอขลุง และตอนบนของอำเภอแหลมสิงห์ พื้นที่แหล่งน้ำที่ใช้ทำสวนผลไม้ เช่น ทุเรียน เงาะ มังคุด กระท้อน และพริกไทย

- **ที่ราบฝั่งทะเล** ได้แก่ พื้นที่ในเขตอำเภอนายายอาม ตอนล่างของอำเภอท่าใหม่ อำเภอแหลมสิงห์ และอำเภอขลุง มีลักษณะเป็นที่ราบชายฝั่งทะเลสลับด้วยเนินเขา เป็นบริเวณป่าชายเลน

สภาพภูมิอากาศ เป็นแบบมรสุมเมืองร้อน (Tropical Monsoon Climate) อุณหภูมิของอากาศเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 26.35 องศาเซลเซียส มีฝนตกชุก ภูมิอากาศแบ่งออกได้เป็น 2 ฤดู คือ (wet season) และฤดูแล้ง (dry season) สำหรับฤดูฝนจะเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤศจิกายน เป็นเวลาประมาณ 9-10 เดือน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 3,335 มม. ต่อปี (ระหว่างปี 2547-2551)

2. การปกครองและประชากร

การปกครอง แบ่งออกเป็น 10 อำเภอ 76 ตำบล 728 หมู่บ้าน 33 ชุมชน หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมือง 3 แห่ง เทศบาลตำบล 27 แห่ง และ องค์การบริหารส่วนตำบล 51 แห่ง

ประชากร ปี 2551 จังหวัดจันทบุรีมีจำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 506,905 คน เป็นชาย 250,060 คน เป็นหญิง 256,845 คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองจันทบุรี มีจำนวน 123,148 คน รองลงมาได้แก่อำเภอ ท่าใหม่ จำนวน 69,213 คน และอำเภอสอยดาว จำนวน 62,776 คน อำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุดคือ อำเภอเมืองจันทบุรี โดยมีอัตราเฉลี่ย 487 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร รองลงมาได้แก่ อำเภอแหลมสิงห์ 161 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร อำเภอท่าใหม่ 113 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร ส่วนอำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุดคือ อำเภอแก่งหางแมว มีอัตราเฉลี่ย 30 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

3. โครงสร้างพื้นฐาน

ไฟฟ้า จังหวัดจันทบุรีมีพลังไฟฟ้าใช้ในปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนและโรงงานอุตสาหกรรม โดยมีสถานีจ่ายกระแสไฟฟ้าจำนวน 5 แห่ง สามารถจ่ายพลังไฟฟ้าสูงสุดได้จำนวน 270 เมกะวัตต์ มีจำนวนหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้แล้วรวม 729 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 99.73 ของหมู่บ้านทั้งหมด จากการพัฒนาทางเศรษฐกิจของจังหวัดจันทบุรี มีการใช้พลังงานไฟฟ้าเพิ่มขึ้นทุกปี ในปี พ.ศ. 2551 มีการใช้พลังงานไฟฟ้าสูงสุด 155 เมกะวัตต์ เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาจำนวน 7 เมกะวัตต์ มีพลังงานไฟฟ้าสำรองคงเหลือ 115 เมกะวัตต์ (43%)

ในปี พ.ศ. 2551 มีจำนวนผู้ใช้กระแสไฟฟ้า ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2551 จำนวน 178,240 ราย เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา จำนวน 5,008 ราย มีปริมาณการใช้กระแสไฟฟ้าทั้งปีรวม 769,391,870 หน่วย (หรือ กิโลวัตต์ชั่วโมง) โดยสถานธุรกิจและอุตสาหกรรมมีปริมาณการใช้พลังงานไฟฟ้ามากที่สุด รองลงมาคือ ที่อยู่อาศัย สถานที่ราชการ

ประปา จังหวัดจันทบุรีมีการให้บริการน้ำประปาแก่ประชาชนในจังหวัดอย่างเพียงพอแก่ความต้องการของประชาชน โดยในเดือนมกราคม พ.ศ. 2551 มีจำนวนผู้ใช้น้ำประปา 36,295 ราย ในปี พ.ศ. 2551 มีการให้บริการน้ำประปาเกือบครอบคลุมทุกครัวเรือนภายในจังหวัด โดยครัวเรือนที่ได้รับการบริการน้ำประปา คิดเป็นร้อยละ 99.57 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด อำเภอที่ให้บริการประชาชนได้ทุกครัวเรือน มีจำนวน 5 อำเภอ คือ อำเภอเมืองจันทบุรี อำเภอท่าใหม่ อำเภอแหลมสิงห์ อำเภอนายายอาม และอำเภอ

เขาคิชฌกูฏ โดยอำเภอที่มีการให้บริการน้ำประปาน้อยที่สุด คือ อำเภอแก่งหางแมว มีการให้บริการน้ำประปา คิดเป็นร้อยละ 97.30 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

โทรศัพท์ จังหวัดจันทบุรี มี 2 หน่วยงานที่ให้บริการโทรศัพท์แก่ประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) โดยในปี พ.ศ. 2551 มีผู้ใช้โทรศัพท์ 39,291 เลขหมาย และหมายเลขโทรศัพท์ที่มีผู้เช่า 28,972 เลขหมาย

จังหวัดจันทบุรี มีการให้บริการโทรศัพท์โดยอำเภอเมืองมีการให้บริการโทรศัพท์มากที่สุด รองลงมาคือ อำเภอแหลมงสิงห์ ท่าใหม่ และมะขาม โดยอำเภอแก่งหางแมวมีการให้บริการโทรศัพท์น้อยที่สุด

การคมนาคมขนส่ง จังหวัดจันทบุรีมีการคมนาคมที่สะดวกสบาย มีเส้นทางคมนาคมทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ โดยเฉพาะทางบกมีเส้นทางที่อยู่ในสภาพดีตลอดทุกฤดูกาล มีความสะดวก รวดเร็ว

การคมนาคมขนส่งทางบก เส้นทางเดินรถของจังหวัดจันทบุรีติดต่อถึงกรุงเทพฯ มี 3 สาย คือ จันทบุรี-กรุงเทพฯ สาย ก. ข. และ ค. ส่วนการขนส่งเส้นทางระหว่างจังหวัดมี 10 เส้นทางไปยังจังหวัดต่าง ๆ ได้แก่ จังหวัดตราด ระยอง ชลบุรี สระบุรี สระแก้ว นครราชสีมา ปราจีนบุรี นุรีรัมย์ ฉะเชิงเทรา และตาก

การเดินทางสู่จังหวัดจันทบุรี มีเส้นทาง ดังนี้

- เส้นทางสายกรุงเทพฯ -ชลบุรี -พัตยา-บ้านฉาง-ระยอง-จันทบุรี โดยใช้ทางหลวงหมายเลข 3 ระยะทางประมาณ 291 กิโลเมตร
- เส้นทางสายกรุงเทพฯ-ชลบุรี-ศรีราชา-บ้านฉาง-ระยอง-จันทบุรี โดยใช้ทางหลวงหมายเลข 36 ระยะทางประมาณ 254 กิโลเมตร
- เส้นทางสายกรุงเทพฯ-ชลบุรี-แกลง-จันทบุรี โดยใช้ทางหลวงหมายเลข 344 ระยะทางประมาณ 245 กิโลเมตร
- ทางหลวงพิเศษ (Motorway) เริ่มต้นที่ถนนศรีนครินทร์ สิ้นสุดที่เมืองพัตยา จังหวัดชลบุรี จากนั้นใช้ทางหลวงหมายเลข 36 และทางหลวงหมายเลข 3 รวมระยะทางประมาณ 248 กิโลเมตร
- เส้นทางยุทธศาสตร์ เชื่อมระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือผ่านจังหวัดปราจีนบุรี ผ่านทางหลวงหมายเลข 33 เข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 317 ผ่านอำเภอสอยดาว อำเภอโป่งน้ำร้อน และอำเภอมะขาม เข้าสู่จังหวัดจันทบุรี
- เส้นทางจันทบุรี-ตราด ระยะทาง 78 กิโลเมตร
- เส้นทางจันทบุรี-ระยอง ระยะทาง 103 กิโลเมตร
- เส้นทางจันทบุรี-ชลบุรี ระยะทาง 155 กิโลเมตร
- เส้นทางจันทบุรี-สระแก้ว ระยะทาง 169 กิโลเมตร
- เส้นทางจันทบุรี-ปราจีนบุรี ระยะทาง 269 กิโลเมตร
- เส้นทางจันทบุรี-นครราชสีมา ระยะทาง 352 กิโลเมตร

- เส้นทางจันทบุรี-บุรีรัมย์ ระยะทาง 441 กิโลเมตร

การคมนาคมขนส่งทางน้ำ ในอดีตจังหวัดจันทบุรีใช้การคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก โดยใช้ท่าเทียบเรือท่าแหลบ ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง แต่ต่อมามีปัญหาเรื่องสันทรายในร่องน้ำ ปัจจุบันจังหวัดกำลังพัฒนาปรับปรุงท่าเทียบเรือแหลมสิงห์ ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ เป็นท่าเทียบเรือเพื่อการท่องเที่ยวและการขนส่งสินค้าอีกเส้นทางหนึ่ง

การคมนาคมขนส่งทางอากาศ มีสนามบินที่ตำบลเขาวัว อำเภอท่าใหม่ ใช้ในราชการทหาร และบางครั้งใช้เป็นสนามบินสำหรับหน่วยทำฝนเทียม

ทรัพยากรน้ำ แบ่งออกเป็น

- แหล่งน้ำธรรมชาติ จังหวัดจันทบุรีมีแม่น้ำลำธารหลายสาย ซึ่งมีทิศทางการไหลของน้ำจากเหนือลงใต้เป็นส่วนใหญ่ ประกอบด้วย แม่น้ำพังราด แม่น้ำวังโดนด แม่น้ำจันทบุรี แม่น้ำเวฬุ และลุ่มน้ำโดนเลสาบ ไหลจากอำเภอโป่งน้ำร้อนลงสู่ที่ราบราชอาณาจักรกัมพูชาทางทิศตะวันตกสู่ทิศตะวันออก

- การพัฒนาแหล่งน้ำ อ่างเก็บน้ำที่สำคัญ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำเขื่อนคีรีธาร ความจุกักเก็บน้ำประมาณ 76 ล้านลูกบาศก์เมตร อ่างเก็บน้ำคลองศาลทราย มีความจุกักเก็บน้ำประมาณ 10 ล้านลูกบาศก์เมตร และอ่างเก็บน้ำพลวง มีความจุกักเก็บน้ำประมาณ 80 ล้านลูกบาศก์เมตร อ่างเก็บน้ำคลองพระพุทธร ความจุ 70 ล้านลูกบาศก์เมตร

สถานการณ์และแนวโน้ม ด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1. สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ

มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดจันทบุรี ในปี 2550 ประชากรมีรายได้เฉลี่ย 72,561 บาท ต่อคนต่อปี โดยมีผลิตภัณฑ์จังหวัด (GPP) จำนวน 38,215 ล้านบาท รายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสาขาการเกษตรมากที่สุด มูลค่า 11,345 ล้านบาท รองลงมาเป็นสาขาการค้าส่งและการค้าปลีก มูลค่า 7,182 ล้านบาท สาขาการศึกษา มูลค่า 2,508 ล้านบาทและสาขาอื่น ๆ รวมมูลค่า 17,180 ล้านบาท เปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2551 ผลิตภัณฑ์จังหวัด (GPP) มูลค่า 41,708 ล้านบาท ประชากรมีรายได้เฉลี่ย 78,435 บาท ต่อคนต่อปี รายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสาขาการเกษตรมากที่สุด มูลค่า 13,662 ล้านบาท รองลงมาเป็นสาขาการค้าส่งและการค้าปลีก มูลค่า 7,730 ล้านบาท สาขาการศึกษา มูลค่า 2,620 ล้านบาท และสาขาอื่นๆ รวมมูลค่า 17,696 ล้านบาท

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ เศรษฐกิจของจังหวัดจันทบุรีขึ้นอยู่กับสาขาการเกษตรและการค้าเป็นสำคัญ ในปี 2551 โดยสัดส่วนของมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาเกษตร ขยายตัวร้อยละ 10.65 เพิ่มขึ้นจากการขยายตัวร้อยละ 9.15 และสาขาการค้าขยายตัวร้อยละ 1.10 เพิ่มขึ้นจากการขยายตัวร้อยละ 9.87 ในปี 2550 และสาขาที่มีสัดส่วนการขยายตัวต่อมา ได้แก่ สาขาขนส่ง ขยายตัวร้อยละ 1.93

มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด เฉลี่ยต่อประชากรต่ำเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง โดยในปี พ.ศ. 2551 มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดเฉลี่ยต่อหัว (Per capita) เป็นอันดับที่ 6 ของภาคตะวันออก และเป็นอันดับที่ 36 ของประเทศ มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 1.91

ข้อมูล กชช.2 ค. ปี 2551 จังหวัดจันทบุรีไม่มีหมู่บ้านเร่งรัดการพัฒนาอันดับหนึ่ง แต่มีหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับสอง จำนวน 52 หมู่บ้าน และอันดับสาม จำนวน 614 หมู่บ้าน

ความยากจน ปัญหาความยากจนของจังหวัดจันทบุรี ได้บรรเทาเบาบางลงมาก โดยดูได้จากฐานข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดจันทบุรี โดยพิจารณาจากคนในครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. พบว่า ในปี พ.ศ. 2549 มีครัวเรือนตกเกณฑ์ จปฐ. 1,085 ครัวเรือน ปี พ.ศ. 2550 มีครัวเรือนตกเกณฑ์ จปฐ. 440 ครัวเรือน และปี พ.ศ. 2551 มีครัวเรือนตกเกณฑ์ จปฐ. 142 ครัวเรือน และปี พ.ศ. 2552 มีครัวเรือนตกเกณฑ์ จปฐ. เพิ่มขึ้น 1,600 ครัวเรือน

การมีงานทำ จากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานล่าสุด พบว่าจังหวัดจันทบุรีมีกำลังแรงงานรวมเท่ากับ 324,814 คน โดยเป็นผู้มีงานทำ 321,773 คน หรือคิดเป็น ร้อยละ 99.06 มีผู้ว่างงานจำนวน 3,041 คน คิดเป็นร้อยละ 0.94

ศักยภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัด ประกอบด้วย ภาคการผลิตด้านการเกษตร การอุตสาหกรรม การค้าภายในประเทศ ต่างประเทศ ส่งออกและการค้าชายแดน และภาคการบริการ เช่น การท่องเที่ยวและธุรกรรมทางการเงิน

การเกษตร จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการผลิตสินค้าเกษตร โดยมีลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติเอื้ออำนวย ดินมีความอุดมสมบูรณ์ อากาศชุ่มชื้นเหมาะแก่การทำเกษตร สามารถปลูกได้ทั้งพืชสวน ไม้ผล ไม้ยืนต้น และพืชไร่ เช่น ทูเรียน เงาะ มังคุด ลำไย มะม่วง มะพร้าว ลองกอง ลางสาด ขางพารา พริกไทย ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง สับปะรด ฯลฯ และยังมีเขตติดต่อกทะเล เหมาะในการทำประมง และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ อีกทั้งมีแนวเขตชายแดนติดต่อกับประเทศกัมพูชา

- **พื้นที่เกษตร** ประมาณ 2,309,839 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 58.31 ของพื้นที่ทั้งหมด ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวน โดยพื้นที่ร้อยละ 69.90 ของพื้นที่การเกษตรเป็นพื้นที่ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น จำนวนครัวเรือนเกษตรกร 73,428 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 46.72 ของครัวเรือนจังหวัด 157,150 ครัวเรือน

- **พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ**ของจังหวัดจันทบุรี ได้แก่

* **ทูเรียน** เป็นผลไม้ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและทำรายได้ให้กับจังหวัดมากที่สุดโดยในปี พ.ศ. 2551 มีพื้นที่ปลูกทั้งสิ้น 201,828 ไร่ มากที่สุดในภาคตะวันออก ลดลงจากปีก่อน 18,131 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.24 พันธุ์ที่นิยมปลูก ได้แก่ พันธุ์หอมทอง ชะนี ก้านยาว กระจุก และพวงมณี เป็นต้น ผลผลิตเฉลี่ย 1,272 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตรวม 243,808 ตัน คิดเป็นมูลค่า 4,676.24 ล้านบาท **แหล่งผลิตที่สำคัญ** ได้แก่ อำเภอท่าใหม่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ อำเภอขลุง อำเภอนายายอาม อำเภอมะขาม อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอเมือง อำเภอแก่งหางแมว อำเภอแหลมสิงห์ และอำเภอสอยดาว ตามลำดับ

* **เงาะ** เป็นผลไม้ที่มีพื้นที่เพาะปลูกรองจากทูเรียน ในปี 2551 มีพื้นที่ปลูกทั้งสิ้น 132,832 ไร่ ลดลงจากปีก่อน 11,429 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.92 พันธุ์ที่นิยมปลูก ได้แก่ พันธุ์โรงเรียน พันธุ์สีชมพู เป็นต้น ผลผลิตเฉลี่ย 1,364 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตรวม 178,987 ตัน คิดเป็นมูลค่า 1,503.49 ล้านบาท **แหล่งผลิตที่สำคัญ** ได้แก่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ อำเภอท่าใหม่ อำเภอมะขาม อำเภอขลุง อำเภอนายายอาม อำเภอแก่งหางแมว อำเภอเมืองจันทบุรี อำเภอสอยดาว อำเภอแหลมสิงห์ และอำเภอโป่งน้ำร้อน ตามลำดับ

* **มังคุด** เป็นผลไม้ที่มีพื้นที่เพาะปลูกมาเป็นอันดับ 3 รองจากทูเรียน และเงาะ ในปี พ.ศ. 2551 มีพื้นที่ปลูก 134,337 ไร่ เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 11,239 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.13 ผลผลิตเฉลี่ย 711 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตรวม 77,729 ตัน คิดเป็นมูลค่า 2,240.15 ล้านบาท **แหล่งผลิตที่สำคัญ** ได้แก่ อำเภอมะขาม อำเภอเขาคิชฌกูฏ อำเภอท่าใหม่ อำเภอขลุง อำเภอเมืองจันทบุรี อำเภอแก่งหางแมว อำเภอนายายอาม อำเภอแหลมสิงห์ อำเภอโป่งน้ำร้อน และอำเภอสอยดาว ตามลำดับ

อุตสาหกรรม สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรมของจังหวัดจันทบุรีในปี พ.ศ. 2550 มีเพียงร้อยละ 5.25 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด และมีอัตราการขยายตัวระหว่างปี 2545-2550 ร้อยละ 8.44 ต่อปี

- **ประเภทอุตสาหกรรม** เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่ทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ การลงทุนด้านอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จึงเป็นอุตสาหกรรมด้านการแปรรูปสินค้าเกษตร อุตสาหกรรมที่สำคัญ

ของจังหวัดจันทบุรี ได้แก่ อุตสาหกรรมการเกษตร อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมขนส่ง อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ เครื่องเรือน อาทิเช่น โรงงานผลิตผัก ผลไม้บรรจุกระป๋อง โรงงานผลิตเฟอร์นิเจอร์ เครื่องเรือน และผลิตภัณฑ์จากไม้ โรงงานผลิตยางแผ่นยางก้อน และโรงงานผลิตภัณฑ์คอนกรีตเพื่อการก่อสร้าง

- จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม ในปี พ.ศ. 2551 มีโรงงาน จำนวน 686 แห่ง เงินทุนรวม 8,174 ล้านบาท ก่อให้เกิดการจ้างงาน 12,934 คน อุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมเกษตร มีจำนวนโรงงาน 184 แห่ง รองลงมา ได้แก่ อุตสาหกรรมอาหาร เช่น กุ้งแช่แข็ง โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว มีจำนวน 80 แห่ง และอุตสาหกรรมขนส่ง อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ ตามลำดับ

การค้าของจังหวัดจันทบุรี การค้าส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในครัวเรือน บริเวณย่านชุมชนเขตเทศบาลศูนย์กลางการคมนาคม 3 ลักษณะ คือ ตลาดสินค้าเกษตร มีกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปตามแหล่งผลิตแต่ละอำเภอ เช่น ตลาดผลไม้ ตลาดสินค้าอุตสาหกรรมมักจะรวมอยู่ในเขตชุมชน เช่น สินค้าอัญมณี เป็นต้น ส่วนตลาดสินค้าอุปโภคบริโภคประจำวัน ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเป็นส่วนใหญ่เพื่อความสะดวกในการจับจ่ายใช้สอย อัตราการขยายตัวของมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาการค้าของจังหวัดระหว่างปี พ.ศ. 2545-2549 อยู่ที่ร้อยละ 9.88 ต่อปี

การท่องเที่ยว จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีภูมิประเทศครบถ้วนทั้งภูเขา ป่าไม้ ทะเล อีกทั้งยังมีเรื่องราวเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ดังนั้น จึงมีสถานที่ท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งเที่ยวน้ำตก เดินป่า เที่ยวทะเล ดำน้ำ รวมทั้งเที่ยวชมแหล่งประวัติศาสตร์ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งเที่ยวชมผลไม้ที่มีชื่อเสียงที่สุด และกว่า 80 % ของผลผลิตที่จำหน่ายทั่วโลก ได้รับการปรับปรุงคุณภาพและเที่ยวชมในจังหวัดจันทบุรี แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด ด้านประวัติศาสตร์ เช่น ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ศาลหลักเมือง วัดไผ่ล้อม ค่ายเนินวง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพานิชย์นาวิ ด้านธรรมชาติ เช่น วนอุทยานแห่งชาติเขาแหลมสิงห์ หาดคู้กระเบน หาดแหลมเสด็จ หาดเจ้าหลาว ถ้ำเขาวง อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว อุทยานแห่งชาติเขาสิบห้าชั้น ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ และสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 2 (บ้านท่าสอน) ด้านศาสนา เช่น วัดเขาสุกิม พระพุทธบาทพลวง ด้านอื่น ๆ เช่น ตลาดชายแดนไทย-กัมพูชา (บ้านฝักกาด และบ้านแหลม) โอเอซิสซีวิลด์

- การจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดและการท่องเที่ยว เช่น งานคืนแสงหิ่งห้อยชวนฝันที่จันทบุรี งานกุ้งจันทร์ตะวันออกแฟร์ จัดในเดือนมกราคม งานราชชมงคลรักษ์เหลืองจันทร์ จัดในเดือนกุมภาพันธ์ งานแหลมเสด็จ-เจ้าหลาว จัดในเดือนมีนาคม การแข่งขันเจ็ตสกีชิงแชมป์ประเทศไทย งานเปิดสวนผลไม้ชวนชิม จัดในเดือนเมษายน งานมหกรรมทุเรียนโลก จัดในเดือนพฤษภาคม งานปล่อยปูปลูกป่าทำฝน จัดในเดือนสิงหาคม งานล่องเรือทอดผ้าป่าทางน้ำ จัดในเดือนกันยายน งานล่องเรือตกปูแป้นในเทศกาลคูปูแป้นชมธรรมชาติ งานถือศีลกินเจวัดเขตนานูญญาราม จัดในเดือนตุลาคม เทศกาลท่องเที่ยวเขาสอยดาว จัดในเดือนพฤศจิกายน งานเทศกาลฉลองอาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธิ์นรมลจันทบุรี งานเปิดโลกอัญมณีและของดีเมืองจันทร์ งานวันสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี งานวันสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและงาน

กาชาด จัดในเดือนธันวาคม ในปี 2550 มีนักท่องเที่ยว 950,989 คน มีรายได้จากการท่องเที่ยว 2,034.64 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2549 คิดเป็นร้อยละ 39.17 และในปี 2551 มีนักท่องเที่ยวจำนวน 1,100,000 คน เติบโตร้อยละ 39.92 ในรอบ 4 ปี (2548-2551) รายได้จากการท่องเที่ยว จำนวน 2,100 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2551 คิดเป็นร้อยละ 3.14

การค้าชายแดน จังหวัดจันทบุรี มีจุดผ่านแดนถาวร 2 จุด คือ บ้านฝักกาด และบ้านแหลม อำเภอโป่งน้ำร้อน และจุดผ่อนปรน 3 จุด คือ บ้านบึงขันธ์ล่าง อำเภอโป่งน้ำร้อน บ้านซันตารี และบ้านสวนส้ม อำเภอสอยดาว โดยปริมาณมูลค่าการค้าชายแดนปี พ.ศ. 2551 ประมาณ 3,009.54 ล้านบาท เป็นมูลค่าการส่งออก 2,105.64 ล้านบาท และนำเข้า 903.90 ล้านบาท อัตราการขยายตัวเฉลี่ยของมูลค่าการค้าชายแดนระหว่างปี พ.ศ. 2547-2551 อยู่ที่ร้อยละ 21.37 สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันเบนซิน เบียร์ ปูนซีเมนต์ รถยนต์เก่า ๆ กระจายถ่ายเอกสาร น้ำมันดีเซล น้ำมันไม้ วัสดุ สุกกรมีชีวิต ขนม ส่วนสินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง เมล็ดถั่วเหลือง เมล็ดงาคั่ว น้ำมันยาง ปลา น้ำจืดหมักเกลือ หนังกะปือหมักเกลือ ไม้ไผ่ดำ ถังบรรจุก๊าซ หนังกะปือหมักเกลือ

การเงินการธนาคาร จังหวัดจันทบุรีมีจำนวนสำนักงานธนาคารพาณิชย์ รวม 41 แห่ง มีจำนวนเงินรับฝากทั้งหมดประมาณ 27,732 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.19 ปริมาณเงินให้สินเชื่อ 15,670 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.81 เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2551

ความต้องการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

ด้านอัญมณีและเครื่องประดับ

จังหวัดจันทบุรี เป็นแหล่งเจียรไนพลอยที่สำคัญและยังคงมีเอกลักษณ์ของตนเองที่สามารถดำเนินธุรกิจได้อีกนาน เนื่องจากรู้วิธีการเพิ่มคุณค่าของอัญมณีที่ได้มาจากท้องถิ่นและจากต่างประเทศทำให้อัญมณีและเครื่องประดับมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของจังหวัด

ในปัจจุบันชาวจันทบุรีส่วนหนึ่งที่แต่เดิมยึดอาชีพเจียรไนพลอยได้เปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจทำให้แรงงาน เจียรไนพลอยถูกเลิกจ้าง ก็หันไปประกอบอาชีพอื่นเช่นกัน รวมทั้งความรู้ด้านการออกแบบและขึ้นเรือนเครื่องประดับ การบรรจุภัณฑ์จำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรด้านอัญมณีให้มีความรู้ความชำนาญในวิชาชีพสามารถสืบทอดการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอัญมณีอย่างต่อเนื่องและเพียงพอต่อความต้องการของอุตสาหกรรมอัญมณี เมื่อภาวะเศรษฐกิจที่จะฟื้นตัวในโอกาสต่อไป

แม้ว่า จังหวัดจันทบุรีจะมีชื่อเสียงด้านการเจียรไนพลอย แต่ก็ยังคงมีปัญหาสำคัญ ได้แก่ การรับรองมาตรฐานสินค้า และขาดการส่งเสริมการตลาดที่จะขยายตลาดเดิมและเจาะตลาดใหม่ที่จะเข้าถึงผู้บริโภคโดยตรง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรฐานพลอยไทย กำหนดมาตรฐานการประกันคุณภาพสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับเพื่อให้สามารถกำหนดราคาและออกใบรับรองเป็นไปตามผลการตรวจวิเคราะห์ รวมทั้งส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ด้านการตลาด เพื่อสร้างการรับรู้และยอมรับในมาตรฐานพลอยไทย

ด้านเกษตร

จังหวัดจันทบุรี เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพสูงในการผลิตสินค้าเกษตร เนื่องจากมีสภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม จึงมีความอุดมสมบูรณ์ด้านอาหารที่มีคุณภาพ มาตรฐานสากล ที่นอกจากจะใช้บริโภคภายในจังหวัดแล้ว ยังส่งออกต่างประเทศ ที่ถือได้ว่าเป็นครัวของโลกแห่งหนึ่ง โดยเฉพาะเป็นแหล่งผลิตผลไม้ที่สำคัญของประเทศ ประกอบด้วย ทูเรียน เงาะ มังคุด คิดเป็นมูลค่า 13,167 ล้านบาท/ปี ปริมาณผลผลิตผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี ทูเรียน 243,808 ตัน มังคุด 77,729 ตัน เงาะ 178,987 ตัน ปริมาณผลไม้ที่กระจายไปจำหน่ายนอกแหล่งผลิต ส่งออกต่างประเทศ (ผลไม้เกรดเอ) ร้อยละ 20 ส่วนผลไม้ที่เหลือร้อยละ 80 อยู่ในเกรดบีและเกรดซี จำหน่ายในประเทศร้อยละ 70 และส่งออกชายแดนไทย-กัมพูชาร้อยละ 10 ซึ่งส่งผลให้ราคาผลผลิตตกต่ำ ผลไม้จังหวัดจันทบุรีคิดเป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่า 15,000 ล้านบาท มูลค่าสินค้าเกษตรปี 2551 คิดเป็นมูลค่า 33,982 ล้านบาท (ด้านพืช 27,118 ล้านบาท ปศุสัตว์ 271 ล้านบาท ประมง 6,593 ล้านบาท) มีอัตราการเจริญเติบโตร้อยละ 20.11 ในรอบ 4 ปี (2548-2551) สินค้าเกษตรถึงด้านประมง ได้แก่ กุ้ง ก็ยังคงมีปัญหาาราคาตกต่ำเช่นเดียวกัน

ขณะเดียวกัน ได้ตรวจพบสารเคมีตกค้างในร่างกายของเกษตรกรของจังหวัดจันทบุรีถึงร้อยละ 19-20 ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ มาตรฐาน อาหารปลอดภัย ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค เพื่อให้สามารถจำหน่ายเพื่อการส่งออกได้เพิ่มขึ้น โดยพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐานสากล (มาตรฐานฟาร์ม และมาตรฐานโรงงาน) รวมทั้งรณรงค์ส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ มีโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปผลไม้เพียงพอ จัดตั้งศูนย์ขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ เพื่อถ่ายทอดให้มีการทำการเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น ตลอดจนการตรวจสอบรับรองคุณภาพไปยังต่างประเทศและจะต้องเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยพัฒนาแหล่งน้ำต้นทุนเพื่อการเกษตร การวิจัยพันธุ์ การดูแล การเก็บเกี่ยว การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร ขณะเดียวกันสนับสนุนการกระจายสินค้าออกนอกแหล่งผลิตที่ผ่านตลาดกลางระดับจังหวัด/อำเภอ และสถาบันเกษตรกร ให้ เป็นไปอย่างรวดเร็ว ตามระบบ Logistic ทั้งด้านการรวบรวมผลไม้ คัดแยก บรรจุภัณฑ์ และการขนส่ง ตลอดจนการสร้างตลาดใหม่รองรับในต่างประเทศ ประกอบด้วย ประเทศยุโรป อเมริกา เอเชีย และ อาเซียน โดยเฉพาะประเทศกัมพูชา และเวียดนาม ตลอดจนตลาดปลายทางภายในประเทศ รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์ สนับสนุนการตลาดด้านประชาสัมพันธ์เพื่อหาตลาดรองรับอย่างต่อเนื่องตามแผนระยะยาว

ด้านการท่องเที่ยว

ถึงแม้จังหวัดจันทบุรีมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย แต่การพัฒนาส่งเสริมรูปแบบท่องเที่ยวใหม่ ๆ หรือสนับสนุนจุดขายแหล่งท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ที่มีความโดดเด่นและมีศักยภาพ ยังมีดำเนินการน้อย จึงจำเป็นต้องพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยว มีความสะดวกในด้านการคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว และมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เชิงนิเวศ และเชิงเกษตรมากขึ้น เพื่อคงสภาพแวดล้อมที่สวยงาม ปราศจากมลพิษอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอย่างยั่งยืน

สิ่งสำคัญจำเป็นต้องมีการตลาดและการประชาสัมพันธ์ทั้งในและต่างประเทศ และส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จังหวัดได้หารือร่วมกับภาคเอกชนให้มีเทศกาลท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีตลอดทั้งปีอย่างต่อเนื่อง เน้นประชาสัมพันธ์จุดขาย รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการให้บริการและมีการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดในทุกด้านควบคู่กันไป เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป

นอกจากนี้ ในปีงบประมาณ 2552 จังหวัดได้รับงบประมาณก่อสร้างท่าเทียบเรือเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวและการค้าทางเรือในภูมิภาค ซึ่งจะเป็นจุดขายที่โดดเด่น ซึ่งจังหวัดร่วมกับภาคเอกชนเร่งดำเนินการขับเคลื่อนให้ปรากฏเป็นรูปธรรมต่อไป

ด้านการค้าชายแดน

จังหวัดจันทบุรีมีพื้นที่แนวชายแดนติดต่อกับประเทศกัมพูชา โดยมีจุดผ่านแดนบ้านแหลมและบ้านผักกาด อำเภอโป่งน้ำร้อน เป็นศูนย์กลางการค้าชายแดนเชื่อมโยงกับจังหวัดพระตะบองและกรุงไพลินของกัมพูชา จังหวัดจันทบุรีจึงมีศักยภาพในการพัฒนาการค้าการลงทุนและการเชื่อมโยงกับประเทศกัมพูชาและประเทศเวียดนาม ภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือ อีรวดี-เจ้าพระยา-แม่น้ำโขง (ACMECS) รวมทั้งประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายส่งออกผลไม้ไปกัมพูชาและเวียดนาม (โดยผ่านกัมพูชา) มีปริมาณถึง 10% ของผลไม้ทั้งหมดของจังหวัด และมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากในปีงบประมาณ 2552 จังหวัดได้รับงบประมาณก่อสร้างโรงงานแปรรูปผลไม้ เพื่อการเก็บรักษาในพื้นที่ชายแดนบ้านแหลม

ในการดำเนินการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านภายใต้ ACMECS ให้เป็นไปอย่างราบรื่น จำเป็นจะต้องดำเนินการส่งเสริมความสัมพันธ์โดยมีการไปมาหาสู่และมีกิจกรรมความร่วมมือด้านต่าง ๆ ร่วมกัน หนึ่ง ในปัจจุบันศูนย์บริหารราชการชายแดนบ้านแหลมเปิดให้บริการตั้งแต่วันที่ 9 มีนาคม 2552 เป็นต้นไป แต่เส้นทางคมนาคมระหว่างโรงงานแปรรูปผลไม้และศูนย์บริหารราชการชายแดนบ้านแหลม ซึ่งอยู่บนเส้นทางหลักเข้าสู่พื้นที่ชายแดนที่ผู้ประกอบการและรถขนส่งสินค้าจะต้องไปดำเนินการวิธี ที่ศูนย์บริหารราชการชายแดนยังมีสภาพที่ไม่เหมาะสม จำเป็นต้องพัฒนาเส้นทางดังกล่าว พร้อมทั้งพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างจุดผ่านแดนต่าง ๆ ในจังหวัด เพื่อกระจายสินค้าเป็นไปอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันจะต้องพัฒนาระบบข้อมูลการค้าชายแดน และพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ

2. สถานการณ์ด้านสังคม และคุณภาพชีวิต

ด้านสาธารณสุข จังหวัดจันทบุรีมีสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน 120 แห่ง เป็นโรงพยาบาล 14 แห่ง เป็นโรงพยาบาลรัฐ 12 แห่ง เอกชน 2 แห่ง สถานีอนามัย 106 แห่ง อัตราส่วนแพทย์ 1 คน ต่อประชากร 2,946 คน ซึ่งดีกว่าเกณฑ์มาตรฐาน คือ แพทย์ 1 คน ต่อประชากร 3,300 คน แสดงให้เห็นถึงความพร้อมของจังหวัดในการให้บริการทางสาธารณสุข ส่วนดัชนีที่อยู่อาศัย และการคมนาคม อยู่ในระดับสูง

สุขภาพอนามัย

ผลการดำเนินพัฒนาสุขภาพประชาชนจังหวัดจันทบุรีในภาพรวม พบว่า ประชากรมีอายุขัยเฉลี่ยมากขึ้นจากเมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ในปี 2549 เพศชาย มีอายุขัยเฉลี่ย 70.78 ปี เพศหญิง จาก 78.70 ปี ในปี 2550 เพศชายมีอายุขัยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เป็น 73.08 ปี เพศหญิง 80.29 ปี อัตราเพิ่มประชากรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยในปี 2549 มีอัตราเพิ่มร้อยละ 0.86 และลดลงเหลือร้อยละ 0.78 พบว่าอัตราทารกตาย คิดเป็น 5.12 ต่อเด็กเกิดมีชีวิตพันคน ไม่พบมารดาตาย ส่วนสาเหตุการตายมากที่สุด คือ มะเร็ง อัตรา 90.43 ต่อแสน

สถานการณ์และแนวโน้มการเจ็บป่วย พบว่า กลุ่มโรคติดต่อและโรคเอดส์ มีแนวโน้มลดลง โรคติดต่อที่ยังเป็นปัญหาของพื้นที่ ได้แก่ โรคไข้เลือดออก อูจากระวังเฉียบพลันและมาลาเรีย ส่วนกลุ่มโรคไม่ติดต่อและโรคเรื้อรังที่สำคัญซึ่งมีสาเหตุจากพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสม มีแนวโน้มลดลง อัตราป่วยในปี พ.ศ. 2551 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2550 พบว่า อัตราป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูง ลดลงร้อยละ 39.83 โรคหัวใจขาดเลือด ลดลงร้อยละ 37.41 และอัตราป่วยด้วยโรคมะเร็ง ลดลงร้อยละ 37.41

ปัญหาสุขภาพจิต พบว่า อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จคิดเป็นร้อยละ 8.3 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไม่เกินร้อยละ 6.3 ต่อแสนประชากร **ปัญหาจากสารเคมีและโรคจากการประกอบอาชีพ** พบว่ามีผู้ที่มีปริมาณสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตกค้างในร่างกายระดับเสี่ยงและไม่ปลอดภัย สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไม่ให้เกิดร้อยละ 5 จากการตรวจเลือดวิเคราะห์หาปริมาณเอ็นไซม์โคลีลินเอสเตอเรสในประชาชนจังหวัดจันทบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546-2551 พบประชาชนที่อยู่ในภาวะเสี่ยงและไม่ปลอดภัยต่อสารเคมี ร้อยละ 17.17, 36.47, 25.43, 24.14, 19.69 และ 19.69 ตามลำดับ

การเข้าถึงหลักประกันสุขภาพ จังหวัดจันทบุรีเริ่มดำเนินงานตามนโยบายสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ในปี 2544 ซึ่งพบวก่อนเริ่มนโยบายฯ ความครอบคลุมของการมีหลักประกันสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 70 ในปี 2551 พบว่า ประชาชนมีหลักประกันด้านสุขภาพ ร้อยละ 99.42

ด้านการศึกษา จังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2551 มีสถานศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน จำนวน 566 แห่ง จำนวนครู/อาจารย์/ผู้สอน จำนวน 6,680 คน มีนักเรียนนักศึกษาและผู้เรียน จำนวน 135,189 คน อัตราส่วนของครู/อาจารย์/ผู้สอน 1 คน ต่อนักเรียนนักศึกษา 20 คน จำแนกได้ดังนี้

- สถานศึกษาในระบบ โรงเรียน จำนวน 234 แห่ง ครู/อาจารย์ 3,494 คน นักเรียน 74,392 คน คิดเป็นอัตราส่วนของครู/อาจารย์ 1 คน ต่อนักเรียนนักศึกษา 318 คน
- สถานที่จัดการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบ โรงเรียน จำนวน 287 แห่ง ครู/อาจารย์/วิทยากรผู้สอน จำนวน 1,598 คน นักศึกษา/ผู้เรียน จำนวน 27,427 คน คิดเป็นอัตราส่วนของครู/อาจารย์ 1 คน ต่อนักเรียนนักศึกษา /ผู้เรียน 17 คน

การเรียนรู้ มุ่งหวังให้ประชากรของจังหวัดเป็นผู้มีความรู้ในระดับ คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ ทั้งนี้ ระดับการศึกษาต่อของนักเรียนมีอัตราเพิ่มสูงขึ้น โดยอัตราการเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพิ่มขึ้น จากร้อยละ 94.23 ในปี พ.ศ. 2545 เป็นร้อยละ 99.32 ในปี พ.ศ. 2551 ส่วนการเข้าเรียนและการส่งต่อนักเรียนที่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 83.08 ในปี พ.ศ. 2545 เป็นร้อยละ 100 ส่วนนักเรียนที่เทียบจนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 97.02 ในปี พ.ศ. 2551 แต่ยังคงอยู่ในระดับที่ต้องรณรงค์ให้ได้อัตราส่วนที่สูงกว่าที่เป็นอยู่

ด้านคุณภาพการศึกษา การพัฒนาคุณภาพของการศึกษาให้ความสำคัญในเรื่องการอ่านออก เขียนได้ พัฒนาระบบการคิดวิเคราะห์จัดให้มีการตรวจสอบคุณภาพการเรียนรู้ควบคู่กับการประเมิน การประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับชาติ มีการประเมิน 2 อย่าง คือ การประเมินทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือ O-NET (Original National Education Test) เป็นการประเมินนักเรียนในระบบโรงเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยสำนักทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) ส่วนการประเมิน NT. (National Test) โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำการประเมินในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สรุปผลดังนี้

ผลการประเมิน O-NET ด้านภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ลดลงจากร้อยละ 44.85 ในปี พ.ศ. 2549 เป็นร้อยละ 38.60 ในปี พ.ศ. 2550 ด้านการคำนวณ (คณิตศาสตร์) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 42.62 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 54.02 ในปี พ.ศ. 2550 วิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 46.70 ในปี พ.ศ. 2549 เป็นร้อยละ 53.40 ในปี พ.ศ. 2550 ส่วนภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 54.16 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 53.60 ในปี พ.ศ. 2550 คณิตศาสตร์ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 31.69 ในปี พ.ศ. 2549 เป็นร้อยละ 34.21 ในปี พ.ศ. 2550 วิทยาศาสตร์ลดลงจากร้อยละ 37.44 ในปี พ.ศ. 2549 เป็นร้อยละ 36.73 ในปี 2550 ส่วนภาษาอังกฤษ ลดลงจากเดิมร้อยละ 32.83 ในปี พ.ศ. 2549 เป็นร้อยละ 30.53 ในปี พ.ศ. 2550

การประเมิน NT. ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้านภาษาไทย ลดลงจากร้อยละ 52.46 ในปี พ.ศ. 2548 เป็นร้อยละ 51.51 ในปี พ.ศ. 2550 คณิตศาสตร์ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 48.62 ในปี พ.ศ. 2548 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 48.95 ในปี 2550 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาษาไทย เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 45.95 ในปี พ.ศ. 2549 เป็นร้อยละ 50.80 ในปี พ.ศ. 2550 คณิตศาสตร์เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 32.97 ในปี พ.ศ. 2549 เป็นร้อยละ 36.30 ในปี พ.ศ. 2550 วิทยาศาสตร์ลดลงร้อยละ 40.68 ในปี พ.ศ. 2550

ส่วนการประเมินในระดับชั้นอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากนี้ เป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประจำปีการศึกษาที่สถานศึกษาเป็นผู้ประเมิน ผลการประเมินเฉลี่ยทุกสาขาวิชาเพิ่มขึ้น แต่มีค่าเฉลี่ยไม่เกินร้อยละ 50

ศาสนา

ปี พ.ศ. 2551 จังหวัดจันทบุรี มีผู้นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 476,787 คน (ร้อยละ 94.60) นับถือศาสนาคริสต์ จำนวน 25,200 คน (ร้อยละ 4.99) นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 2,016 คน (ร้อยละ 0.40) มีวัดและสำนักสงฆ์ จำนวน 346 แห่ง โบสถ์คริสต์ จำนวน 8 แห่ง และมัสยิด 1 แห่ง

คุณภาพชีวิตของประชาชน

ดัชนีคุณภาพชีวิต (HDI) ของจังหวัดจันทบุรีลดลงจากปี พ.ศ. 2548 เท่ากับ 0.717 ซึ่งอยู่ในระดับค่อนข้างดี สูง เป็นลำดับที่ 26 ของประเทศ เป็น 0.637 และเป็นลำดับที่ 45 ของประเทศในปี พ.ศ. 2550

นอกจากนี้ หากพิจารณาตามข้อมูล ของ จปฐ. ปี 2551 มีตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตทั้งหมด 42 ข้อ โดยจังหวัดจันทบุรีมีตัวชี้วัดที่บรรลุเป้าหมาย 16 ข้อ ได้แก่ ตัวชี้วัดที่ 3 เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม ตัวชี้วัดที่ 5 เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่อย่างน้อย 4 เดือนแรก ตัวชี้วัดที่ 9 ทุกคนในครัวเรือนได้กินอาหารมีคุณภาพได้มาตรฐาน ตัวชี้วัดที่ 11 คนอายุ 35 ปีขึ้นไป ได้รับตรวจสุขภาพประจำปี ตัวชี้วัดที่ 12 คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ออกกำลังกายสัปดาห์ละ 3 วัน ตัวชี้วัดที่ 13 ทุกคนในครัวเรือนได้รับสิทธิอย่างทั่วถึง ตัวชี้วัดที่ 15 ครัวเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภคเพียงพอตลอดปี ตัวชี้วัดที่ 16 ครัวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี ตัวชี้วัดที่ 17 ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือน/บริเวณถูกสุขลักษณะ ตัวชี้วัดที่ 22 เด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี ได้รับการกระตุ้นการเรียนรู้ ตัวชี้วัดที่ 23 เด็กอายุ 3-5 ปี รับบริการเตรียมความพร้อม ตัวชี้วัดที่ 30 รายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ 23,000 บาทต่อปี/คน ตัวชี้วัดที่ 31 ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน ตัวชี้วัดที่ 33 คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่ ตัวชี้วัดที่ 36 คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่ และตัวชี้วัดที่ 42 คนที่มีสิทธิได้ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง

ส่วนตัวชี้วัดที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย มี 26 ข้อ ประกอบด้วย หมวดสุขภาพดี ตัวชี้วัดที่ 1-2 , 4, 6-8 และ 10 หมวดมีบ้านอาศัย ตัวชี้วัดที่ 14 และ 18-21 หมวดฝึกฝนการศึกษา ตัวชี้วัดที่ 24-29 หมวดปลูกฝังค่านิยมไทย ตัวชี้วัดที่ 32, 34-35 และ 37 และหมวดร่วมใจพัฒนา ตัวชี้วัดที่ 38-41

ข้อมูลการลงทะเบียนแก้ปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ

จากข้อมูลศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบว่าหมู่บ้าน/ชุมชน จัดทำแผนชุมชน ทุกหมู่บ้าน ปัจจุบันหมู่บ้านมีแผนชุมชนระดับ A จำนวน 388 หมู่บ้าน B 287 หมู่บ้าน C 54 หมู่บ้าน และทบทวนปรับปรุงให้ตรงกับปัญหาในปัจจุบัน

นอกจากนี้ การให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่แจ้งความเดือดร้อน ไว้ในเรื่องปัญหาที่ดินทำกิน หนี้สิน และที่อยู่อาศัย ตามกระบวนการกลั่นกรองและแนะนำช่วยเหลือ จนเป็นที่พอใจ คิดเป็นร้อยละ 63.10 ได้แก่ การแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ประชาชนใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2547 โดยการนำที่ดินสาธารณประโยชน์ 2 แปลง ดำเนินการจัดคนยากจนให้เข้าอยู่อาศัย 155 ราย

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนมีแนวโน้มดีขึ้น ผลการดำเนินงานคดีอุกฉกรรจ์ สะเทือนขวัญ ปี พ.ศ. 2551 รับแจ้ง 29 คดี จับกุมได้ 23 คดี คิดเป็นร้อยละ 58.97 คดีชีวิตร่างกายและเพศ รับแจ้ง 285 คดี จับกุมได้ 186 คดี คิดเป็นร้อยละ 65.26 คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน รับแจ้ง 495 คดี จับกุมได้ 312 คดี คิดเป็นร้อยละ 63.03 ผลการปราบปรามจับกุมยาเสพติด (ปี พ.ศ. 2550 - 2551) ปี พ.ศ. 2550 จับกุมคดียาเสพติด ทั้งหมด 753 ราย ผู้ต้องหา 839 คน ปี พ.ศ. 2551 จับกุมคดียาเสพติดทั้งหมด 883 ราย ผู้ต้องหา 950 คน

ชีวิตและครอบครัว

อัตราการจดทะเบียนสมรสยังคงอยู่ในระดับต่ำกว่าในระดับภาค และยังมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ โดยอัตราการจดทะเบียนสมรสของจังหวัดจันทบุรี ในปี พ.ศ. 2549 จำนวน 2,243 คู่ ปี พ.ศ. 2550 จำนวน 1,907 คู่ และในปี พ.ศ. 2551 จำนวน 1,849 คู่ สำหรับอัตราการหย่าในปี พ.ศ. 2549 จำนวน 738 คู่ ปี พ.ศ. 2550 จำนวน 781 คู่ และ ปี พ.ศ. 2551 จำนวน 825 คู่

สัดส่วนครัวเรือนที่สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจหรือสัดส่วนครัวเรือนที่มีรายได้ประจำสูงกว่า รายจ่ายร้อยละ 10 ขึ้นไปต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมดเปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2546 กับปี พ.ศ. 2547 พบว่า มีสัดส่วนลดลงเล็กน้อยจากร้อยละ 60.97 ในปี พ.ศ. 2546 เหลือร้อยละ 60.30 ในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำกว่าระดับภาคและระดับกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 62.37 และร้อยละ 66.48 ตามลำดับ และสำหรับการมีส่วนร่วมพบว่า ครัวเรือนที่มีคนเป็นสมาชิกกลุ่มในหมู่บ้านและตำบลของ จังหวัดเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 86.82 ในปี พ.ศ. 2546 เป็นร้อยละ 87.39 ในปี พ.ศ. 2547 อย่างไรก็ตามยังเป็น สัดส่วนที่ต่ำกว่าระดับภาคกลางเล็กน้อยแต่สูงกว่าระดับกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก ที่มีสัดส่วนครัวเรือนที่มี คนเป็นสมาชิกกลุ่มในหมู่บ้านและตำบล ร้อยละ 87.82 และ 83.03 ตามลำดับ

การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดจันทบุรี

จังหวัดจันทบุรี มีการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยการจัดการพัฒนาหมู่บ้านให้ประชาชน มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงและอยู่ดีมีสุข ด้วยการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการ ดำเนินงาน ที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง มีการนำแนวการ พัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมาใช้เพื่อเป็นต้นแบบหรือแนวทางให้กับหน่วยงาน หมู่บ้านหรือชุมชน ประชาชน นำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับการดำเนินงานในพื้นที่ ด้วยการประสานพลังระหว่างภาคีการพัฒนา ในระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ประชาชนชาวบ้าน สถาบันการศึกษา และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเกิดจากแนวคิดการบูรณาการในด้านต่าง ๆ ในการที่จะนำไปสู่ กระบวนการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือตนเองและพึ่งตนเองได้ มีการดำเนินการจัดเป็น 4 ชั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การประเมินและการแยกประเภทหมู่บ้านหรือชุมชน

1.1 มีการพัฒนาหมู่บ้าน โดยการประสานพลังการพัฒนาจากภายในชุมชน โดยใช้กระบวนการแผนชุมชน และพลังการส่งเสริม สนับสนุน ของหน่วยงานจากภายนอก ในการจัดกิจกรรม เพื่อสร้างการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตของชุมชน

1.2 สนับสนุน/ส่งเสริมหมู่บ้านหรือชุมชนให้มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาตนเอง ตามแนวคิดประชาชนเป็นศูนย์กลางด้วยการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง มีเป้าหมายการพัฒนาตามเกณฑ์ ประเมิน 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัด โดยมีพัฒนากร อาสาสมัคร ผู้นำชุมชน ร่วมเป็นชุดปฏิบัติการขับเคลื่อนร่วมกับภาคีการพัฒนา ทำให้มีหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัด ในปี พ.ศ. 2552 จำนวน 326 หมู่บ้าน จาก 631 หมู่บ้าน ใน 64 ตำบล 10 อำเภอ

1.3 สนับสนุน/ส่งเสริมหมู่บ้านหรือชุมชนเพื่อยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ในหมู่บ้านที่มีการดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านเกณฑ์ 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัดแล้ว ให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพิ่มความสามารถของครอบครัวที่ดำเนินการให้สามารถถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ กำหนดเป็นจุดเรียนรู้ในหมู่บ้าน และทำให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ด้วยการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมให้การเรียนรู้ร่วมกันของคนในหมู่บ้านหรือชุมชน และให้การเรียนรู้แก่ผู้สนใจจากภายนอกชุมชน ซึ่งได้ดำเนินการส่งเสริมให้หมู่บ้านเป็นแหล่งเรียนรู้ ในปี พ.ศ. 2552 จำนวน 246 หมู่บ้าน

ขั้นที่ 2 การคัดเลือกหมู่บ้านหรือชุมชน เป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มีการประเมินหมู่บ้าน/ชุมชน ที่มีวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6 ด้าน โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดจันทบุรี ได้ดำเนินการประเมินหมู่บ้านหรือชุมชน เพื่อแยกระดับหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เกณฑ์ชี้วัดของกระทรวงมหาดไทย 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด เป็นเกณฑ์ในการประเมินและพิจารณาแยกประเภท จัดระดับหมู่บ้าน โดยมุ่งเน้นให้เสนอหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์ในเชิงคุณภาพอย่างแท้จริง

จังหวัดจันทบุรี ได้จัดทำบัญชีหมู่บ้านเป้าหมาย โดยนำผลการประเมินหมู่บ้าน มาจัดประเภทของแต่ละหมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐาน คือ หมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์เป็นหมู่บ้าน ระดับ “พออยู่พอกิน” และขั้นก้าวหน้า คือ หมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์เป็นหมู่บ้าน ระดับ “อยู่ดี กินดี” และระดับ “มั่งมี ศรีสุข” มีการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตามเป้าหมายในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ในปีงบประมาณ 2552 มีหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จำนวน 2 หมู่บ้าน แยกเป็นหมู่บ้านระดับ “อยู่ดี กินดี” จำนวน 1 หมู่บ้าน คือ บ้านคลองกะทา หมู่ที่ 2 ตำบลปะตง อำเภอสอยดาว และหมู่บ้านระดับ “มั่งมี ศรีสุข” จำนวน 1 หมู่บ้าน คือ บ้านชำปลาไหล หมู่ที่ 12 ตำบลสองพี่น้อง อำเภอท่าใหม่

ขั้นที่ 3 การพัฒนาขยายผลวิถีชีวิตประชาชนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จังหวัดจันทบุรี ได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อเพิ่มความสามารถของประชาชน และศักยภาพของชุมชน นอกจากดำเนินการเลือกหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์เป็นหมู่บ้าน ระดับ “อยู่ดี กินดี” และระดับ “มั่งมี ศรีสุข” โดยมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้ของประชาชนและเกิดการยอมรับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในวิถีประจำวัน มีการจัดกิจกรรมเพิ่มทักษะการประกอบกิจกรรมการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงในครัวเรือน มีทักษะการบริหารจัดการกิจกรรมกลุ่ม ทักษะการบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อการพัฒนา และการสรุปผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อนำองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ไปจัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และกิจกรรมในศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเพื่อขยายผลสู่หมู่บ้าน ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

ขั้นที่ 4 การยกย่องและเชิดชูเกียรติ

สนับสนุน/ส่งเสริมให้เข้าสู่กระบวนการ การประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) เพื่อรับรางวัลด้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยการสนับสนุนให้บุคคล/ชุมชน เข้าสู่กระบวนการประกวด

ความต้องการพัฒนาด้านสังคม

จากข้อมูลสถิติทางสังคม จังหวัดจันทบุรียังมีสถานการณ์การเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังและโรคที่มีสาเหตุจากพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง เอดส์ อุบัติเหตุ ประชาชนมีความเสี่ยงและไม่ปลอดภัยจากสารเคมีตกค้างในร่างกาย สังคมไม่ปลอดภัย ครอบครัวแตกแยก เยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยง ค่านิยมสถาบันการศึกษา สื่อและสังคมที่กระตุ้นให้เกิดค่านิยมทางวัตถุส่งผลกระทบต่อประชาชนในระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน

ดังนั้น จังหวัดจันทบุรีจึงมุ่งเน้นให้เกิด “เมืองจันทน์น่าอยู่” คือ ประชาชนจังหวัดจันทบุรีมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินการสร้างสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาตลอดจนการเรียนรู้ สร้างความมั่นคงทางอาชีพที่สอดคล้องกับท้องถิ่นตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมครอบครัวอบอุ่นชุมชนเข้มแข็ง โดยมุ่งไปที่เยาวชนเป็นสำคัญ พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค การรักษาความมั่นคงปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชายแดน

ด้านการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

ภายใต้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 รัฐบาลได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ระบบราชการไทย (พ.ศ. 2551 – พ.ศ. 2555) มีประเด็นยุทธศาสตร์ดังนี้

1. ยกกระดานการให้บริการและการทำงาน เพื่อตอบสนองความคาดหวังและความต้องการของประชาชนที่มีความสลับซับซ้อน หลากหลายและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว
2. ปรับรูปแบบการทำงานให้มีลักษณะเชิงบูรณาการ เกิดการแสวงหาความร่วมมือและสร้างเครือข่ายกับฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

3. มุ่งสู่การเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง บุคลากรมีความพร้อมและความสามารถในการเรียนรู้ คิดริเริ่ม เปลี่ยนแปลงและปรับตัวได้อย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ต่าง ๆ

4. สร้างระบบการกำกับดูแลตนเองที่ดี เกิดความโปร่งใส มั่นใจและสามารถตอบสนองได้ รวมทั้งทำให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อประชาชน และต่อสังคมโดยรวม

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องดำเนินการ ดังนี้

1. พัฒนาบุคลากรทุกส่วนราชการในจังหวัดให้ทันสมัย ปรับเปลี่ยนการดำเนินงานเชิงบูรณาการ และมีขีดความสามารถสูง สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า ด้วยความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร

2. พัฒนาระบบการให้บริการประชาชนรูปแบบต่าง ๆ ในลักษณะเชิงบูรณาการ

3. สถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรดิน จากการที่สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดเป็นพื้นที่ลาดชันมาก เช่น เนินเขาหรือเทือกเขาต่าง ๆ ลักษณะดินจึงเป็นดินตื้นถึงลึก มีการระบายน้ำดีถึงดีเกินไป เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกไม้ยืนต้นหรือพืชสวนในเขตที่มีฝนตกชุก จังหวัดจันทบุรีมีเนื้อที่ทรัพยากรดินที่มีปัญหาต่อการเกษตร 2,334,658 ไร่ (ดินเปรี้ยวจัด 37,030 ไร่ ดินเค็ม 133,489 ไร่ ดินตื้น 1,223,209 ไร่ พื้นที่ลาดชันเชิงชัน 911,579 ไร่) เนื้อที่ทรัพยากรดินอื่น ๆ และพื้นที่เบ็ดเตล็ด 1,626,592 ไร่

การใช้ประโยชน์ที่ดิน แบ่งตามสภาพภูมิศาสตร์ได้ 3 ลักษณะ คือ

(1) พื้นที่ตอนบน ประกอบด้วย พื้นที่ของอำเภอแก่งหางแมว อำเภอท่าใหม่ อำเภอมะขาม อำเภอลือชัยภูมิ อำเภอสอยดาว อำเภอโป่งน้ำร้อน และตอนบนของอำเภอขลุง ซึ่งมีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาป่าไม้ สลับด้วยที่ราบเชิงเขา ใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชไร่ เขตป่าสงวน ไม้ยืนต้น และไม้ผลสลับกัน

(2) พื้นที่ตอนกลาง ประกอบด้วยพื้นที่เหนือ-ใต้ ของทางหลวงสายสุขุมวิทในเขตอำเภอท่าใหม่ อำเภอขลุง อำเภอเมือง และตอนบนของอำเภอแหลมสิงห์ ซึ่งมีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบ มีภูเขาสลับบ้างเล็กน้อย ใช้ประโยชน์ในการทำสวนผลไม้ สวนยางพารา และการค้าขาย

(3) พื้นที่ตอนล่าง ประกอบด้วยพื้นที่ตอนล่างของอำเภอนายายอาม อำเภอท่าใหม่ อำเภอเมือง อำเภอขลุง และอำเภอแหลมสิงห์เกือบทั้งหมด สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบใกล้ชายฝั่งทะเล สลับด้วยภูเขาขนาดย่อมและป่าไม้ชายเลน ใช้ประโยชน์ในการทำนา ทำสวนผลไม้ การประมงและเพาะเลี้ยงชายฝั่ง

ทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่ป่าอนุรักษ์ในกลุ่มน้ำมีไม่มากนัก ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว และอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ ทางด้านทิศเหนือในเขตพื้นที่อำเภอเขาคิชฌกูฏ และอุทยานแห่งชาติน้ำตกเขาสระบาปทางด้านทิศตะวันออกของเมืองจันทบุรี สำหรับป่าสงวนแห่งชาติ เช่น ป่าจันท-ตาแป๊ะ ป่าเขาวังแจง ป่าเขาลูกช้าง ป่าเขาแกรด ป่าเขาสุกิม และป่าปัลลิว จะเป็นพื้นที่ขนาดเล็กกระจายอยู่ตามแนวขอบลุ่มน้ำ

โดยพื้นที่ป่าในอดีตได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปเป็นพื้นที่เกษตรกรรมในการปลูกผลไม้เป็นส่วนใหญ่ พื้นที่ป่าชุมชน และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจของจังหวัดจันทบุรีในปี พ.ศ. 2551 พบว่า มีพื้นที่ป่าชุมชน 1,965 - 1-44.3 ไร่

ทรัพยากรน้ำ

(1) แหล่งน้ำธรรมชาติ จังหวัดจันทบุรีมีแม่น้ำลำธารหลายสาย ซึ่งมีทิศทางการไหลของน้ำจากเหนือลงใต้เป็นส่วนใหญ่ ประกอบด้วย แม่น้ำพังราด แม่น้ำวังโตนด แม่น้ำจันทบุรี และแม่น้ำเวฬุ และลุ่มน้ำโตนดเลสาบ

(2) การพัฒนาแหล่งน้ำ อ่างเก็บน้ำที่สำคัญ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำเขื่อนคีรีธาร ความจุกักเก็บน้ำประมาณ 76 ล้านลูกบาศก์เมตร อ่างเก็บน้ำคลองศาลทราย มีความจุกักเก็บน้ำประมาณ 10 ล้านลูกบาศก์เมตร และอ่างเก็บน้ำพลวง มีความจุกักเก็บน้ำประมาณ 80 ล้านลูกบาศก์เมตร

ทรัพยากรแร่ธาตุ แหล่งแร่ที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่

- (1) คลองขุด ตำบลสนามไชย อำเภอนายายอาม ชนิดแร่ที่พบ คือ แร่ทรายขาว
- (2) ตำบลนายายอาม อำเภอนายายอาม ชนิดแร่ที่พบ คือ แร่พลวง
- (3) ตำบลแก่งหางแมว อำเภอแก่งหางแมว ชนิดแร่ที่พบ คือ แร่พลวง
- (4) ตำบลสามพี่น้อง อำเภอแก่งหางแมว ชนิดแร่ที่พบ คือ แร่พลวง และแร่ฟลูออไรด์
- (5) ตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ ชนิดแร่ที่พบ คือ แร่โมลิบดีนัม
- (6) เขตติดต่อกันระหว่าง ตำบลเขาวัว อำเภอท่าใหม่ กับ อำเภอเมือง ชนิดแร่ที่พบ คือ แร่ควอตซ์
- (7) ตำบลทรายขาว อำเภอสอยดาว ชนิดแร่ที่พบ คือ แร่เหล็ก

ความต้องการพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จังหวัดจันทบุรีมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ร้อยละ 45.61 ของพื้นที่จังหวัดทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จังหวัดจันทบุรีได้ชื่อว่า พื้นที่ชุ่มน้ำแห่งหนึ่งของประเทศ พื้นที่ป่าทั้งป่าบกและป่าชายเลน ป่าสงวนถูกบุกรุกทำลายเพื่อการปลูกพืชอื่น ๆ และการเลี้ยงกุ้งซึ่งมีการทิ้งร้างในเวลาต่อมา เนื่องจากราคาตกต่ำและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลที่ขาดการจัดระเบียบ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการดังนี้

1. จัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและจัดทำผังเมือง

2. พัฒนาศูนย์ขยายผลการพัฒนาจากโครงการพระราชดำริที่จะให้ความรู้สร้างความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรป่าไม้โดยปลูกจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไปได้มีส่วนร่วมอนุรักษ์ฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรม ด้วยการปลูกป่า สร้างฝายต้นน้ำ ลำธาร การปลูกแฝกป้องกันการทลายของดิน ให้อุดมสมบูรณ์กลับคืนมา เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศน์ที่เป็นบ่อเกิดความหลากหลายทางชีวภาพที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

3. เพิ่มมาตรการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกและลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ในพื้นที่เขตรอยต่อ 5 จังหวัด อย่างต่อเนื่อง

4. สร้างแนวป้องกัน ไฟป่าเพื่อลดการสูญเสียพื้นที่ป่า โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมอาสาสมัครของเยาวชนในการพิทักษ์ป่า

นอกจากนี้ ปัญหาน้ำกัดเซาะชายฝั่งทะเลที่มีมากขึ้น เป็นเรื่องทางเทคนิคและใช้งบประมาณค่อนข้างสูง จึงควรให้หน่วยงานในส่วนกลางแก้ไขโดยเร่งด่วนด้วยการบูรณาการของหน่วยงานในส่วนกลาง ได้แก่ กรมทรัพยากรและชายฝั่งทะเล และกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี สำหรับการกำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของชุมชนเมืองของทั่วประเทศ ควรให้หน่วยงานในส่วนกลางที่รับผิดชอบศึกษารูปแบบที่เหมาะสมชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งจะทำให้มีการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เป็นไปอย่างคุ้มค่า

4. สถานการณ์อื่น ๆ

สภาพปัญหาที่สำคัญของจังหวัด

1. ปัญหาอุทกภัย จังหวัดจันทบุรีประสบปัญหาอุทกภัยเป็นประจำทุกปี สาเหตุเกิดจากพื้นที่ป่าที่ลดน้อยลงจากการปรับเปลี่ยนไปเป็นสวนผลไม้เป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับอ่างกักเก็บน้ำ และหนองน้ำที่มีอยู่จำนวนไม่มาก ทำให้มีพื้นที่ชุ่มชื้นที่จะชะลอและกักเก็บน้ำไว้ค่อนข้างจำกัด อีกทั้งบริเวณตัวเมืองในปัจจุบันมีการก่อสร้างรुक้าทางน้ำหลาก และมีการถมที่ดินขวางการระบายน้ำจากท่อลอดและสะพาน ทำให้ความสามารถในการระบายน้ำน้อยลงตามลำดับ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้ปัญหาอุทกภัยจังหวัดรุนแรงขึ้นสรุปได้ดังนี้

- การพัฒนาเมืองและเขตชุมชนเข้าไปใช้ประโยชน์ และกีดขวางทางระบายน้ำหลาก และการลดสภาพเก็บกักน้ำของทุ่งสระบาปที่ทำหน้าที่เป็นแก้มลิงที่สำคัญในปัจจุบัน

- สภาพดินเงินของแม่น้ำจันทบุรี โดยไม่ได้มีการขุดลอกหรือปรับปรุงร่องน้ำ ตั้งแต่สะพานบ้านลาวจนถึงปากแม่น้ำ และการสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำทั้งสองฝั่งแม่น้ำจันทบุรี

- พื้นที่เสี่ยงต่อดินถล่ม และน้ำท่วมฉับพลัน บริเวณเทือกเขาอิชฌกภูจะต้องดำเนินการแก้ไข มิฉะนั้นถ้าเกิดเหตุการณ์ดินถล่มขึ้นมาจะมีผลต่อสภาพน้ำท่วมด้านท้ายน้ำ

- ปัญหาด้านอุทกภัย ส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตัวเมืองและชุมชนตอนล่างใกล้ชายฝั่งทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่บริเวณเขตอำเภอเมืองจันทบุรี ซึ่งมีปริมาณฝนตกชุกในเขตลุ่มน้ำประกอบกับการระบายน้ำล่าช้า เนื่องจากคลองต่างๆ ดินเงินมีการขยายตัวของฝั่งเมือง และประสบกับอิทธิพลการหนุนของน้ำทะเล จะอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำจันทบุรี ซึ่งสภาพภูมิประเทศที่เอื้อให้มีปริมาณน้ำไหลหลากในลุ่มน้ำจันทบุรี ทำให้ประสบอุทกภัยรุนแรงในปี พ.ศ. 2542 ปี พ.ศ. 2546 และปี พ.ศ. 2549 โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองจันทบุรี (พื้นที่เศรษฐกิจ)

2. ปัญหากล้วยแล้ง จังหวัดจันทบุรี มีพื้นที่การเกษตร 2.46 ล้านไร่ ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีความต้องการใช้น้ำมาก จากการศึกษาของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (รับผิดชอบโดยกรมชลประทาน) พบว่า ในปี พ.ศ. 2549 ความต้องการน้ำในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดมีความต้องการใช้น้ำใน

ปริมาณ 733.12 ล้าน ลบ.ม. เป็นภาคการเกษตร 687.86 ล้าน ลบ.ม. และในปี พ.ศ. 2554 จะมีความต้องการใช้น้ำ ปริมาณมากถึง 855.32 ล้าน ลบ.ม. เป็นภาคการเกษตร 803.03 ล้าน ลบ.ม. แต่แหล่งเก็บกักน้ำของจังหวัดจันทบุรี มีอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง รวม 8 แห่ง สามารถเก็บกักน้ำได้เพียง 254.84 ล้าน ลบ.ม. เท่านั้น ทำให้ราษฎรมักประสบปัญหาขาดแคลนน้ำอุปโภค-บริโภค รวมทั้งพื้นที่การเกษตรได้รับความเสียหายในช่วงฤดูแล้ง จะเห็นได้ว่าจังหวัดจันทบุรี มีการขาดแคลนน้ำอย่างมากทั้งในปัจจุบันและอนาคต

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ปัจจุบันจังหวัดโดยสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดร่วมกับชลประทานจังหวัดได้จัดทำโครงการบรรเทาปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งไว้เรียบร้อยแล้ว และจะได้เริ่มดำเนินการตามแผนงานโดยด่วนต่อไป

3. ปัญหาราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ จังหวัดจันทบุรีประสบปัญหาราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำเป็นประจำทุกปี สาเหตุเนื่องมาจากสินค้าทางการเกษตรเกือบทุกชนิดมีระยะเวลาการเก็บเกี่ยวผลผลิตช่วงระยะสั้น และมีอายุการเก็บรักษาหลังการเก็บเกี่ยวระยะสั้นเช่นกัน ก่อให้เกิดผลผลิตล้นตลาด รวมทั้งเกษตรกรขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยีการเกษตร ทำให้ผลผลิตไม่มีคุณภาพ นอกจากนี้เกษตรกรยังไม่มีอำนาจในการต่อรองราคาอีกด้วย

ในปี พ.ศ. 2552 จังหวัดจันทบุรีได้รับงบประมาณอุดหนุนจากรัฐบาลเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาผลไม้อาหารตกต่ำ จำนวน 63.5 ล้านบาท โดยใช้ดำเนินต่าง ๆ ได้แก่ มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทุเรียนด้วยคุณภาพ การซื้อเงาะคุณภาพดีนำไปทำปุ๋ยชีวภาพ และการกระจายผลผลิตในอัตราเหมาจ่าย รวมทั้งซื้อตะกร้าพลาสติกเพื่อใส่ผลไม้และมีการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งผลการแทรกแซงสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่งผลให้ราคาผลไม้มีเสถียรภาพตลอดฤดู